

Loven af 8de April 1851 og det nu foreliggende Lovforslag.

Monrad: Jeg troer dog at maatte gjøre opmærksom paa, at det ingenlunde er uden al Grund, naar man frygter for, at de for Domainegodserne opstillede Grundsætninger let ville kunne faae Anvendelse paa Ordningen af Forholdet paa de private Godser, og at man altsaa, ved at lade det være ubestemt og dunkelt, om der i dette Tilfælde er nogen Opostelse eller Gave fra Statens Side (Scherzning: Maa jeg bede om Ordet.), let giver Anledning til en uheldig Ordning af disse Forhold. Det er ikke blot ved en simpel Eftertanke over Forholdenes formeentlige Udvikling, at jeg er kommen til denne Slutning, men ved i det Hele at betragte, hvorledes de paa Domainegodserne truffne Foranstaltninger altid have udøvet en Indflydelse paa Forholdene paa de private Godser. Navnlig forekommer det mig, at den høitærede Kultusminister maatte være særlig opfordret til at lægge Mærke til den væsentlige Indflydelse, som Bestemmelser, tagne paa Krongodserne, let kunne faae paa de private Godser. Det var jo i Maret 1846, at disse Bestemmelser for Krongodserne blev tagne. Ved den Forhandling, som de undertog i de roestildste Stænder, udtalte den nuværende ærede Rigsdagsmand for Holbek Amts 1ste Valgfreds (B. Christensen) med stor Forsigtighed sit Haab og sine Duffer, som foranledigedes ved disse Bestemmelser for Domainegodset. Jeg maa atter bringe det, han dengang sagde, i Forsamlingens fornyede Erindring. Han sagde udtryffeligt: „at Hans Majestæt i sin Wiisdom og Reifærd efter vor Statsforfatning vel har overveiet, at dersom Staten virkelig som Godssejer eiede hele Fæstegodset, vilde enhver Eftergivelse, liden eller stor, af denne Ret være en Eftergivelse eller en Raade, der i alt Fald gik ud over de andre Statsborgere. Derfor troer jeg ogsaa — vedbliver den samme ærede Rigsdagsmand — at det tør forudsættes, at Hans Majestæt ved denne Bestemmelse har erkjendt, at Fæsterne enten have et uimodsigeligt Retstray paa en Deel af Fæsteeiendommen, eller idetmindste et meget afgjort Billighedsstray, og dette Punkt er det, jeg især skal holde fast paa,

naar jeg troer, at Forsamlingen burde andrage paa, at Regjeringen yderligere vil bestræbe sig for at udbrede Bestemmelserne om Fæstegodsets Overgang til Arvefæste og Selveiendom udenfor de tidligere nævnte Godser. Jeg har saaledes her holdt mig til denne allerhøieste Bestemmelse, forsaavidt som derved er etableret en Analogi af uhyre Vigtighed for alt Fæstegods.“ (Hør!) Altsaa den ærede Rigsdagsmand udtalte dengang aabent, at det var en Analogi af uhyre Conseqvens for det private Fæstegods. Nu forekommer det mig imidlertid, at han er noget mere forbeholden ved denne Sag, nu proclamerer han vel ikke disse Regler for Domainegodset og Stifelsens Gods som en Analogie af en saa uhyre Vigtighed for det private Fæstegods, men nu siger han, at det kun er fuld Erstatning, der gives. Den nuværende høitagede Kultusminister mødte ved den af mig omtalte Leilighed i Stænderne som kongelig Commissarius. Han fandt sig naturligviis foranlediget til, paa det Allerbestemteste at modsig; at Bestemmelsen om Bortafestningen af Domainegodset skulde gaae ud fra den Forudsætning, at de nuværende Fæstebønders Familier have Ret til en vis Deel af Fæstegaardenes Vardi, naar disse bleve fæsteledige. Han tilføiede: „og for at sjerne enhver Misforstodning, er det i den allerhøieste Resolution optaget, at Hans Majestæt, naar den aføde Fæsters Familie ei kan eller vil kjøbe Gaarden, af særdeles kongelig Naade vil skænke den endeel af Kjøbesummen.“ Den daværende kongelige Commissarius anerkjendte altsaa dengang det, som jeg har fremhævet, nemlig at det, naar man tager saadanne Bestemmelser for Fæstegodset, i alt Fald er af Vigtighed, at det udtryffeligt fremtræder, at det er en Gave af „sær kongelig Naade,“ eller som det vel nu maatte hedde, af sær. Naade af den lovgivende Magt. Vi finde imidlertid, at den samme Mand, som saa bestemt har udtalt sig imod, at disse Bestemmelser for Domainegodset kunne komme til Anvendelse paa de private Godser, dog i sin Stilling som Indenrigsminister har bragt Bestemmelser i Forslag, der vare nær beslægtede med de Bestemmelser, der da bleve gjorte gjældende for Domainegodset, idet han navnlig bragte i